

Entrepreneurial Education

Ondernemerschap aan UAntwerpen

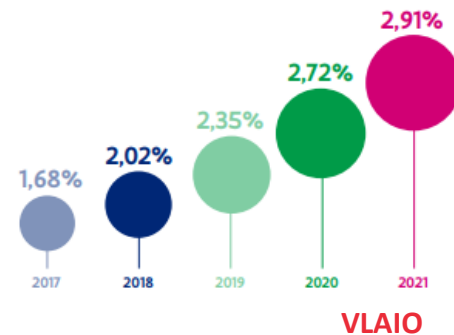
Student-ondernemerschap

Het aantal student-zelfstandigen blijft maar stijgen. Niet minder dan 9.100 Belgische jongeren combineren dit academiejaar hun studies met een eigen bedrijf.

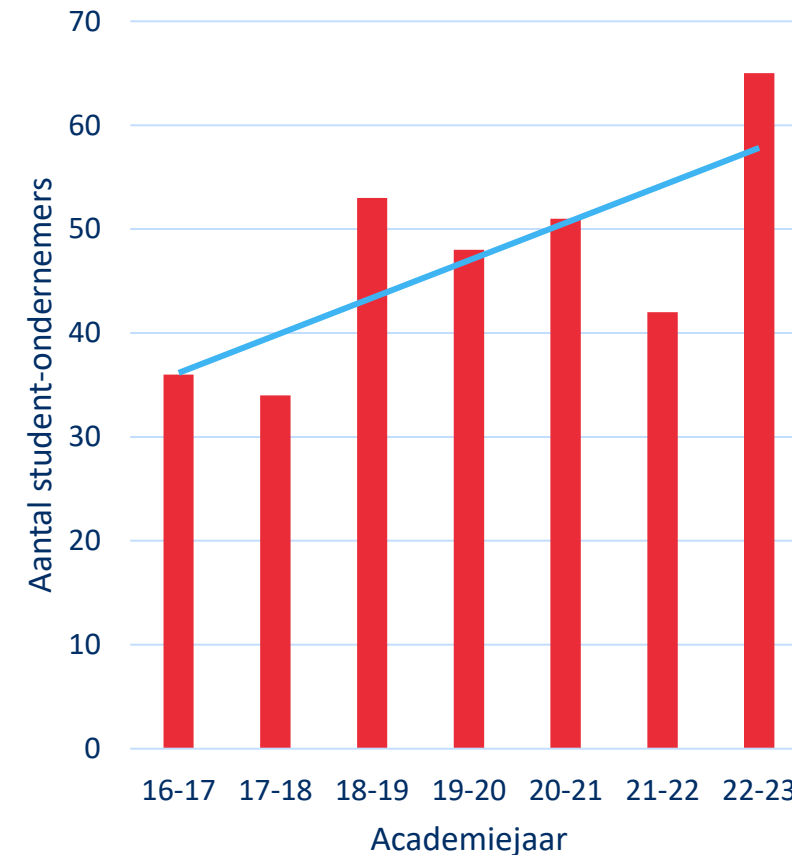
De Tijd

Stijgend aandeel student-zelfstandigen in totale studentenpopulatie

Sinds het invoeren van het sociaal-fiscale statuut in 2017 blijft het aandeel student-zelfstandigen t.o.v. het studententotaal jaar na jaar toenemen.

Statuut student-ondernemer aan de UAntwerpen

Ondernemerszin: carrière intenties

	Ondernemer		Ondernemer in eigen zaak		Opvolger	
	<i>onmiddellijk</i>	<i>5 jaar later</i>	<i>onmiddellijk</i>	<i>5 jaar later</i>	<i>onmiddellijk</i>	<i>5 jaar later</i>
<i>UAntwerpen</i>	11,02%	33,90%	8,81%	29,15%	2,20%	4,75%
<i>België</i>	12,24%	34,22%	10,35%	30,69%	1,89%	3,53%
<i>Internationaal</i>	19,80%	34,80%	17,80%	32,30%	2,00%	2,50%

(GUESS 2022)

- ‘eerst werknemer, dan ondernemer’
- Ondernemerschap sterks stijgende carrière optie

Belang ondernemerschap en -zin bij studenten

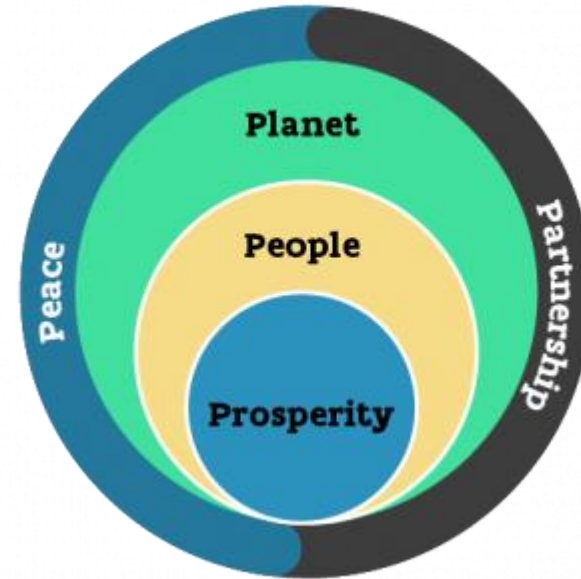
- Economische groei
- Innovaties
- Zelfontwikkeling
- Oplossen van sociale problemen
- Politiek engagement
- Betrokken in gemeenschap

(Kourilsky & Walstad, 2007)

Belang ondernemerschap en -zin bij studenten

- Economische groei
- Innovaties
- Zelfontwikkeling
- Oplossen van sociale problemen
- Politiek engagement
- Betrokken in gemeenschap

(Kourilsky & Walstad, 2007)

Ondernemerschap in het onderwijs

▪ Secundair onderwijs

- Nieuwe onderwijsdoelstellingen: 16 sleutelcompetenties → Ondernemingszin

▪ Codex Hoger Onderwijs

- Decr. Van 01/03/2019: 'Ondernemend handelen' en 'Ondernemen als mogelijke carrière keuze'
- *wordt gedefinieerd als het vermogen om initiatief te nemen, ideeën in een bepaalde context te ontwikkelen, doorzettingsvermogen, verantwoordelijkheidszin, durf, creativiteit en zelfsturing waarmee mensen ideeën in daden omzetten. Het omvat dus ook het plannen en beheren van projecten om doelstellingen te kunnen verwezenlijken.*

▪ Europese Unie

- 'Ontwikkeling van initiatief en ondernemerschap' is één van de 8 sleutelcompetenties voor een leven lang leren

Wat is Entrepreneurial Education?

- **Waar denk je aan bij Entrepreneurial Education?**
- **Wat is het doel van Entrepreneurial Education?**
- **Wat is het belang van Entrepreneurial Education?**

Entrepreneurial education

- **Entrepreneurial education**

= *Education for entrepreneurial attitudes and skills* (Bae et al., 2014)

Entrepreneurial education

- **Entrepreneurial education**

= *Education for entrepreneurial attitudes and skills* (Bae et al., 2014)

*“At a broader level entrepreneurship education can be placed in a wider context than preparing **not only “an entrepreneurial person”** who may become self-employed and **an owner of an enterprise**, but **also** a person who is able to **pursue entrepreneurship and innovation as an employee** and/or be a person who exhibits **“enterprising behaviour”**”* (Gibb, 2002)

Entrepreneurial education

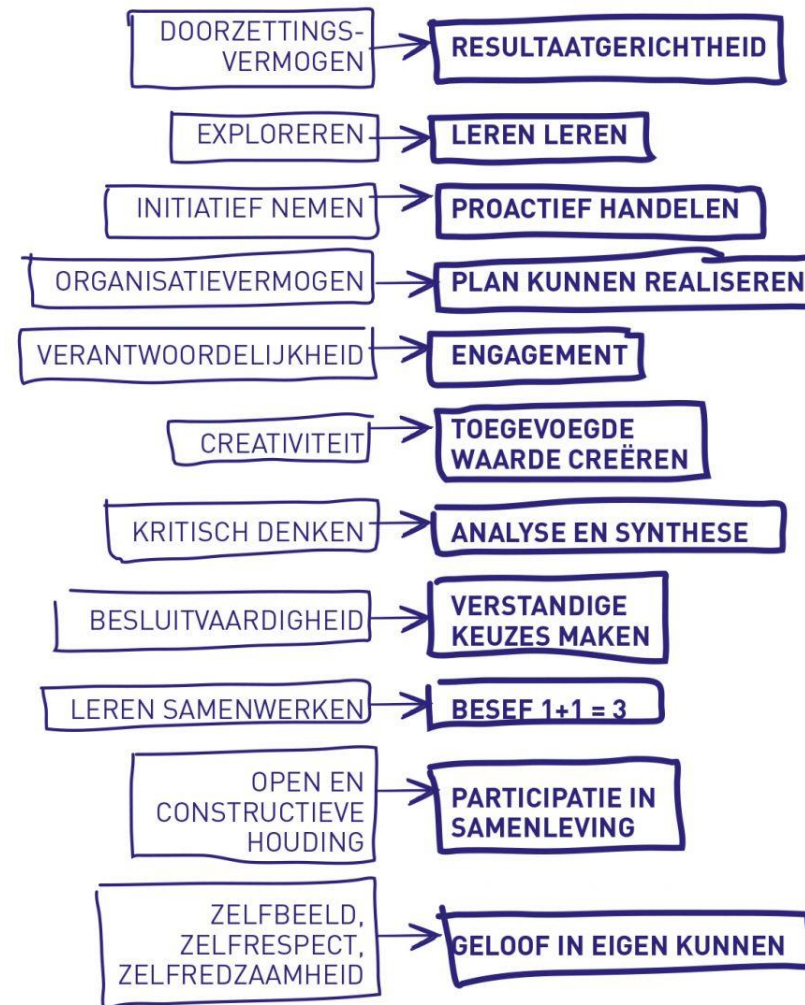
- **Entrepreneurial education**

= *Education for entrepreneurial attitudes and skills* (Bae et al., 2014)

*“At a broader level entrepreneurship education can be placed in a wider context than preparing **not only “an entrepreneurial person”** who may become self-employed and **an owner of an enterprise**, but **also** a person who is able to **pursue entrepreneurship and innovation as an employee** and/or be a person who exhibits **“enterprising behaviour”**”* (Gibb, 2002)

→ Kennis, attitudes en vaardigheden

Ondernemende attitudes en vaardigheden

Ondernemende attitudes en vaardigheden

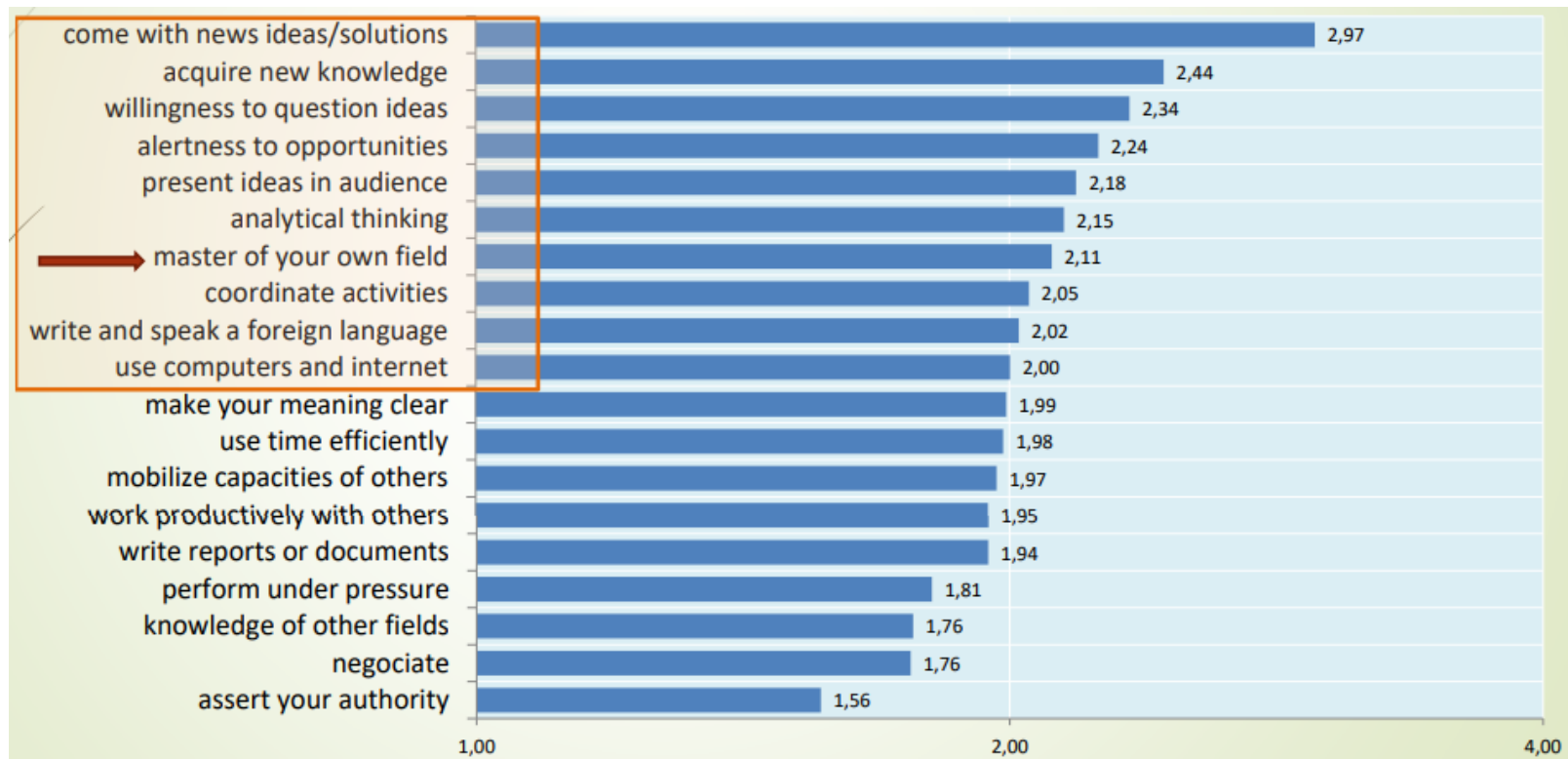

Meer dan alleen het starten van een eigen onderneming!

Ondernemende attitudes en vaardigheden

Welke competenties vragen werkgevers?

Dirk Van Damme, 2021

Employability

- **Employability**

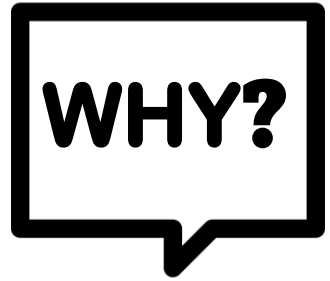
= *“individual skills, knowledge, competencies and attitudes influencing an individual's career mobility opportunities”* (Forrier, Sels & Stynen, 2009)

- **Nood aan transversale competenties die zich overheen disciplines ontwikkelen**

- Higher education institutions need to prepare students for jobs that do not exist yet, for using technologies that have yet to be invented, and for solving problems that nobody has yet thought of” (Römgens, Scoupe & Beusaert, 2019)
- “(...) forming employable graduates who are capable of resolving complex problems in an uncertain environment and contribute to economic growth and sustainable development.” (Laguna-Sánchez et al., 2020)

Belang van Entrepreneurial Education

Entrepreneurial education

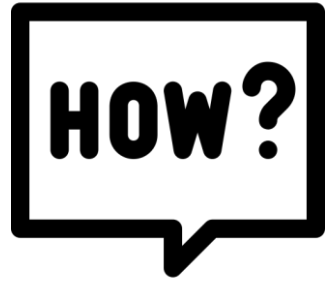

- **Stimuleert**
 - Ondernemerschap intenties
 - Self-efficacy
 - Inspiratie (emotionele component)
 - Attitude t.o.v. ondernemerschap
 - Vaardigheden en skills → employability

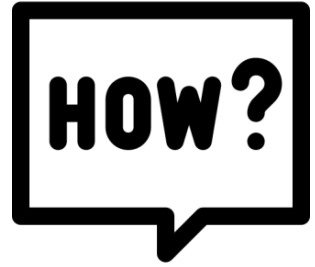
Hoe, Entrepreneurial Education?

Entrepreneurial education

- Kennis
- Attitudes en vaardigheden

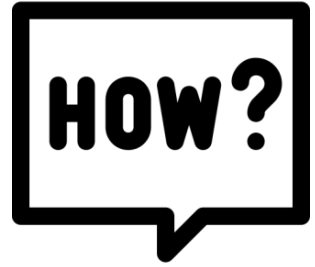

Entrepreneurial education

- **Kennis:** Specifieke ondernemende programma's of vakken
 - Bedrijfseconomische principes noodzakelijk om ondernemende en innovatieve ideeën uit te kunnen werken
 - Niet enkel in bedrijfswetenschappen en economische programma's
 - Belangrijk voor disciplines zoals ingenieurswetenschappen, technologie, exacte wetenschappen en kunst → bron van innovatie (Turner & Gianiodis, 2019)
- **Attitudes en vaardigheden: Door manier van lesgeven en opzet van het vak**
 - Niet inherent verbonden aan ondernemerschap
 - Positief effect op employability (Rae, 2007)

Pedagogische aanpak

▪ Pedagogisch model

▪ Supply model

doel: overdracht en reproductie van kennis → lectures, lezingen etc.

▪ Demand model

doel: verkenning, discussie en experimenteren → interactief onderzoek, simulaties etc.

▪ Competence model

onderwijs wordt gezien als een strategische interventie om studenten te leren hoe ze hun middelen kunnen organiseren in competenties dat inzetbaar zijn → seminars, presentaties, debatten, portfolio's etc.

→ **Supply en demand model: vnl. impact op interesse, bewustzijn, kennis, ondernemende intentie en ondernemende haalbaarheid**

→ **Competence model: vnl. impact op effectieve opstarten van ondernemingen**

(Nabi et al., 2017)

In de Praktijk?

Voorbeelden

Kenmerken van een ondernemende les

▪ Lesontwerp

- Vertrek vanuit een probleemstelling, niet vanuit instructies
- Gebruik actieve werkvormen
- Geef eigenaarschap aan de studenten
- Focus op het proces, niet het product
- Heb aandacht voor doelbewust actief samenwerken
- Fouten maken mag, failing forward/learning by doing
- Competentiegericht
- Bepaal kerndoelstellingen van de les en maak studenten hiervan bewust

▪ Docent

- Coacht studenten in leerproces
- Open-minded voor input van studenten

▪ Evaluatie

- Groeigericht denken
- Betrek studenten, geef feedback en feedforward
- Niet enkel op vak-inhoud maar ook naar (transversale) competenties
- Geef duidelijk beeld van verwachtingen

EntreComp

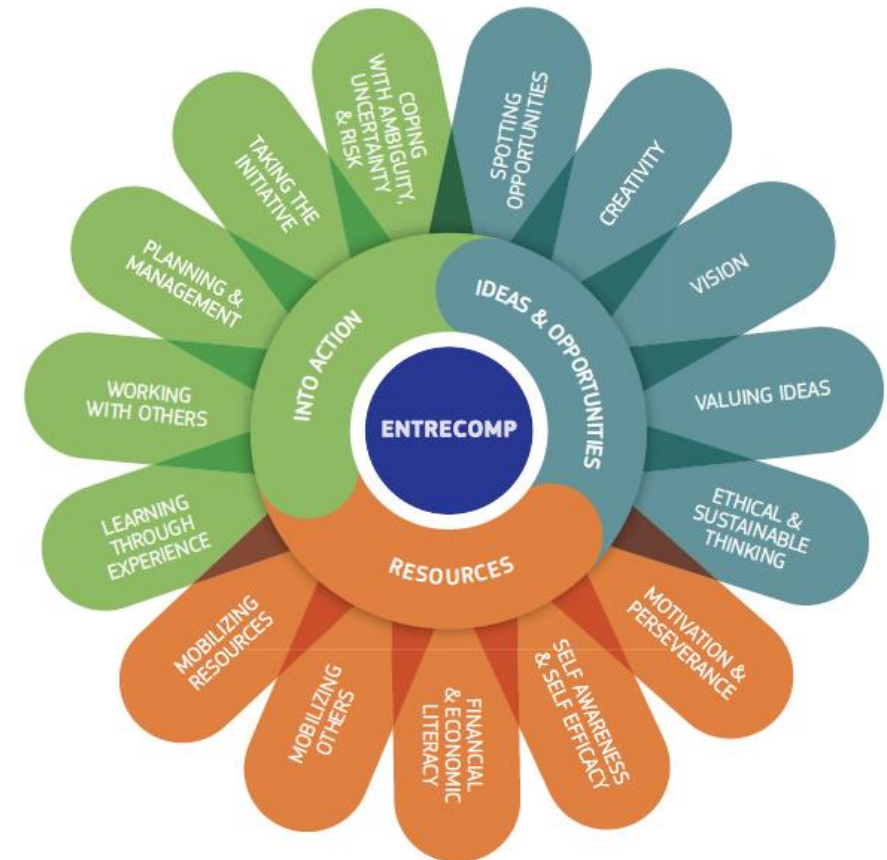
▪ EntreComp

= European Entrepreneurship Competence Framework

- 3 domeinen: Ideeën en kansen; Middelen; In actie
- Elk domein 5 competenties
- Elke competentie wordt verder opgesplitst waaraan leerresultaten worden gekoppeld per bekwaamheidsniveau

→ [EntreComp into Action](#)

→ [EntreComp Playbook](#)

EntreComp - voorbeeld

AREA

INTO ACTION

COMPETENCE

PLANNING & MANAGEMENT

HINT AND DESCRIPTOR

Prioritise, organise and follow up.

Set long-, medium- and short-term goals. Define priorities and action plans. Adapt to unforeseen changes.

THREAD	FOUNDATION		INTERMEDIATE		ADVANCED		EXPERT	
DEFINE GOALS	I can clarify what my goals are in a simple value-creating activity.	I can identify alternative goals to create value in a simple context.	I can describe my goals for the future in line with my strengths, ambitions, interests and achievements.	I can set short-term goals that I can act on.	I can define long-term goals arising from the vision for my (or my team's) value-creating activity.	I can match short-term, mid-term and long-term goals to the vision for my (or my team's) value-creating activity.	I can design a strategy to achieve goals in line with my (or my team's) vision.	I can manage the balance between the need for creativity and for control so that my organisation's capacity to achieve its goals is protected and nurtured.
PLAN AND ORGANISE	I can carry out a simple plan for value-creating activities.	I can deal with a range of simple tasks at the same time without feeling uncomfortable.	I can create an action plan which identifies the necessary steps to achieve my goals.	I can allow for the possibility of changes to my plans.	I can summarise the basics of project management.	I can apply the basics of project management in managing a value-creating activity.	I can develop and stick to a detailed project management plan, adjusting to changing circumstances to make sure goals are reached.	I can design managerial procedures to effectively deliver value in challenging circumstances.

EntreComp - voorbeeld

■ Groepswerk - International Consulting Project (FBE)

In groepjes van 5-6 studenten werken ze aan consultancy paper

- In uitleg groepsopdracht: niet enkel aandacht voor de inhoud maar ook voor het proces
- Proces:
 - Bepaal doelstellingen van consultancy paper op KT, MLT en LT
 - Creëer actieplan en timeline om doelstellingen te behalen en koppel er verantwoordelijken aan
- Proces wordt niet geëvalueerd maar wel meegenomen in reflectie achteraf
 - Hierin moeten studenten reflecteren over verloop groepswerk, proces, sterktes en zwaktes van teamwork etc.
 - Hoe omgaan met veranderingen in actieplan?

AREA
INTO ACTION
Prioritise, organise and follow up.
Set long-, medium- and short-term goals. Define priorities and action plans. Adapt to unforeseen changes.

COMPETENCE
PLANNING & MANAGEMENT

THREAD	FOUNDATION		INTERMEDIATE		ADVANCED		EXPERT	
DEFINE GOALS	I can clarify what my goals are in a simple value-creating activity.	I can identify alternative goals to create value in a simple context.	I can describe my goals for the future in line with my strengths, ambition, interests and achievements.	I can set short-term goals that I can act on.	I can define long-term goals arising from the vision for my (or my team's) value-creating activity.	I can match short-term, mid-term and long-term goals to the vision for my (or my team's) value-creating activity.	I can design a strategy to achieve goals in line with my (or my team's) vision.	I can manage the balance between the need for creativity and for control so that my organisation's capacity to achieve its goals is protected and nurtured.
PLAN AND ORGANISE	I can carry out a simple plan for value-creating activities.	I can deal with a range of simple tasks at the same time without feeling uncomfortable.	I can create an action plan which identifies the necessary steps to achieve my goals.	I can allow for the possibility of changes to my plans.	I can summarise the basics of project management.	I can apply the basics of project management in managing a value-creating activity.	I can develop and stick to a detailed project management plan, adjusting to changing circumstances to make sure goals are reached.	I can design management procedures to effectively deliver value in challenging circumstances.

EntreComp

■ Lesontwerp

- ✓ Focus op het proces, niet het product
- ✓ Heb aandacht voor doelbewust actief samenwerken
- ✓ Competentiegericht
- ✓ Bepaal kerndoelstellingen van de les

■ Docent

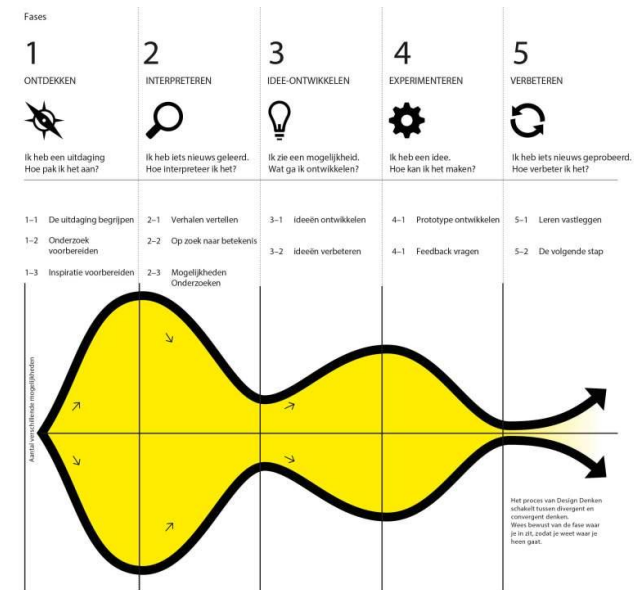
- ✓ coach

Design Thinking

- Design Thinking is een methode om een praktische en creatieve oplossing te vinden voor een probleem, waarbij verbetering centraal staat.
- 4 principes:
 - Human rule: interactie staat centraal
 - Ambiguity rule: belang van flexibiliteit
 - Re-design rule: gebruik wat er al is en bouw hierop verder
 - Tangibility rule: tastbaar maken van ideeën

→ Design thinking for educators - toolkit

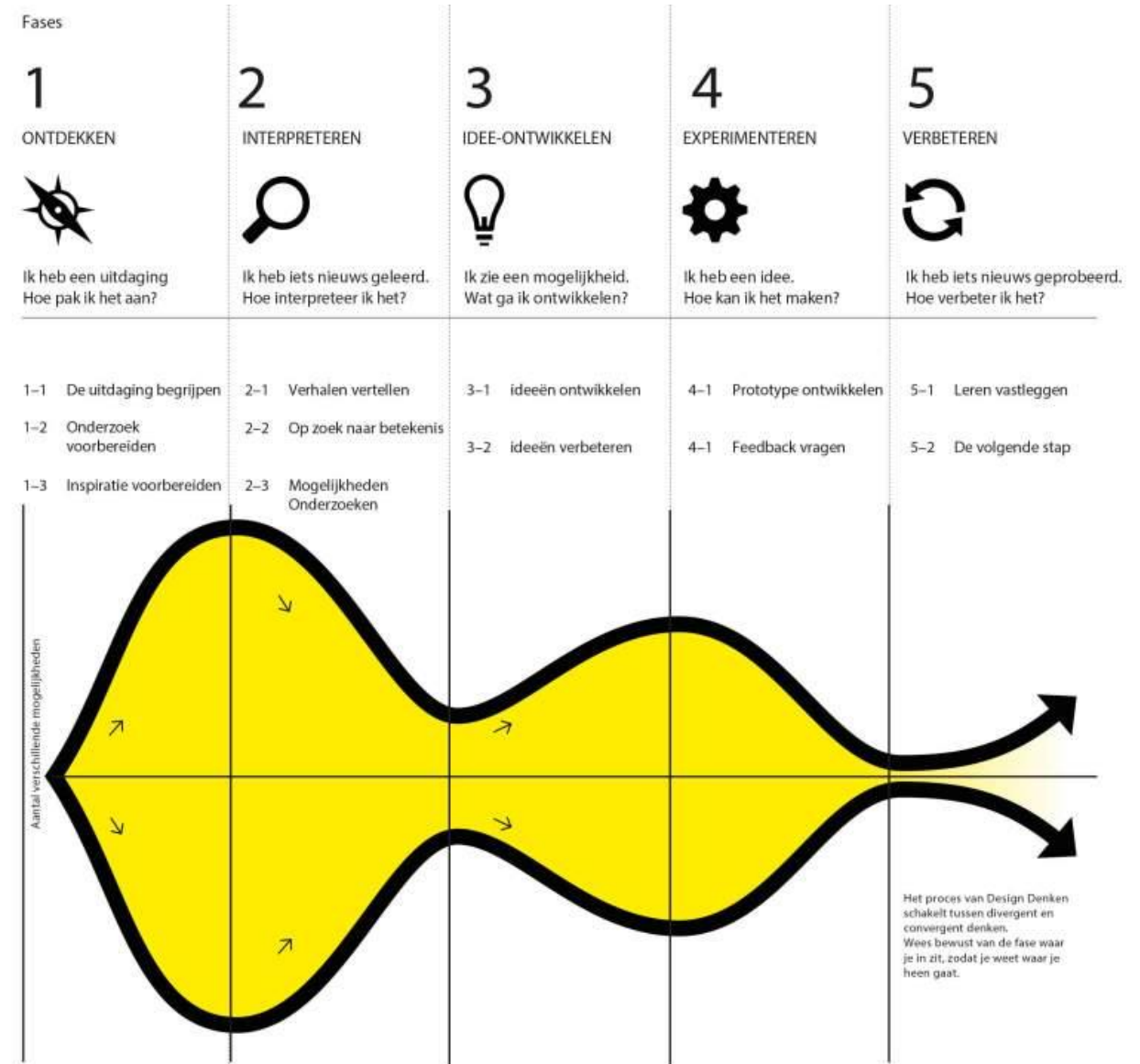
Design Thinking - voorbeeld

Lerarenopleiding

- **Praktijkgerichte thesis**
- **Actieve werkvorm**

Studenten krijgen een reëel probleem voorgesteld: “Steeds meer leerlingen zitten in het watervalstelsel”

- Doel: in groep van 3-5 studenten (deel)oplossing zoeken voor dit probleem gebruikmakend van de Design Thinking approach
- Oplossingen worden gepitch aan de groep

Design Thinking

▪ Lesontwerp

- ✓ Vertrek vanuit een probleemstelling, niet vanuit instructies

▪ Actieve werkvorm

- ✓ Geef eigenaarschap aan de studenten
- ✓ Doelbewust actief samenwerken
- ✓ Fouten maken mag, failing forward/learning by doing

▪ Evaluatie

- ✓ Groeigericht denken
- ✓ Betrek studenten bij evaluatie, geef feedback en feedforward
- ✓ Geef duidelijk beeld van verwachtingen

Gast sprekers

- Uit bedrijfswereld of student-ondernemer
- Focus op aanpak van problemen naar oplossing
- Niet enkel kennis/expertise delen maar ook verloop van process
- In de les of verwerken in opdracht a.d.h.v. interview

→ [Aim2Flourish](#) platform

Gastprekers - voorbeeld

- International Week on Sustainability

Gastprekers uit verschillende bedrijven en sectoren komen spreken hoe zij doen rond sustainability vertrekkende vanuit een probleemstelling

Lidl – duurzame chocolade

Umicore – recyclage van materialen

Gast sprekers

▪ Lesontwerp

- ✓ Vertrek vanuit een probleemstelling, niet vanuit instructies
- ✓ Focus op het proces, niet het product
- ✓ Geef eigenaarschap aan de studenten

Andere (actieve) werkvormen

- **Demand en Competence pedagogisch model**

- Project based learning
- Community service learning
- Incorporeren van business modellen vb: lean start-up method, Business Model Canvas

- **Supply pedagogisch model**

- Probleemgestuurd werken
- Werkelijke casussen, problemen gebruiken als voorbeeld
- Proces mee evalueren → reflectie

Aan de slag

Aan de slag

■ Check-list Vlajo (Vlaamse Jonge Ondernemingen)

01

Laat leerlingen zelf keuzes maken

Als een leerling mede mag bepalen waar hij aan werkt in de komende periode, zal hij meer **gemotiveerd** zijn om het bijbehorende doel te bereiken en zich meer **verantwoordelijk** voelen voor de taak.

02

Zorg voor betekenisvol onderwijs

Onderwijs dat **betekenis** heeft voor de leerling, zorgt voor hogere **betrokkenheid**. Als een leerling zich interesseert voor een bepaald onderwerp zal hij meer **gemotiveerd** zijn om zijn taak uit te voeren.

03

Maak leren zichtbaar

Je kunt een leerling meer **verantwoordelijkheid** voor zijn **ontwikkeling** laten ervaren, wanneer je zichtbaar maakt wat hij heeft geleerd, waar het geleerde een onderdeel van is en wat de volgende stap kan zijn.

04

Laat leerlingen (met hulp van jou als leraar) zelf hun doelen bepalen

Leerlingen die werken aan **eigen** doelen, zullen zich meer eigenaar voelen van het proces dat doorlopen moet worden om dat doel te bereiken. In het woord eigenaarschap zit toch niet voor niets het woord **eigen**?

05

Creëer verantwoordelijkheid

Verantwoordelijkheid creëert **betrokkenheid**. Leerlingen die weten dat het bereiken van het doel afhangt van hun eigen inzet, zullen zich meer verantwoordelijk voelen voor hun taak. Op het moment dat leerlingen zich verantwoordelijk voelen voor hun taak, zullen ze er vervolgens beter hun best voor doen.

06

Ben je bewust van je eigen rol als leraar

Goed voorbeeld doet goed volgen. Als je als leraar uitstraalt dat je kunt **leren** van je fouten en **invloed** hebt op wat je leert en hoe je leert, kan een leerling dit gedrag van je **overnemen**.

07

Zorg voor krachtige zelfevaluatie

Een leerling die zijn eigen leerproces **evalueert**, leert hij wat de volgende keer anders kan doen. Ook dit **vergroot** het gevoel van **eigenaarschap** van de leerling.

08

Stel gezamenlijke regels op

Regels die **opgelegd** worden door de leraar, voelen niet 'eigen'. Regels en afspraken die samen met de leerlingen worden opgesteld, zullen eerder worden **nageleefd**.

09

Geef feedback aan leerlingen die een op groei gerichte mindset stimuleert

Feedback op het proces laat leerlingen ervaren dat ze **invloed** hebben op het proces én dat ze kunnen leren van eerdere ervaringen en fouten. Wanneer een leerling zegt dat hij iets niet kan, geef je hem feedback met het woordje 'nog'. Laat de leerling de zin herhalen met de toevoeging van dit woord, namelijk: "ik kan dit nog niet". Wanneer je namelijk echt iets wilt **bereiken** en hier veel voor oefent, is alles te leren.

10

Heb oog voor kleine dingen

Moedig een leerling aan die **initiatief** neemt of die iets van thuis meeneemt omdat dat past bij het onderwerp of thema! Het **waarderen** van het initiatief **stimuleert** het eigenaarschap van de leerling en zorgt voor een betere relatie tussen leerling en leraar. De leerling voelt zich gehoord en gezien.